

en een stemhebbende medeklinker: [b'e:ter n'e:derlants] in plaats van [b'e:toer n'e:doerlandz].

• Neerlandici

Tot de derde groep behoren ook professionele taalgebruikers, maar van een bijzonder soort. Het zijn de neerlandici: docenten, onderzoekers en anderen die met het onderwijs van het Nederlands op de een of andere manier verbonden zijn. Ze nemen binnen de professionele groep een speciale plaats in. Ten eerste is het Nederlands voor hen niet alleen een communicatiemiddel. Het is een 'werktuig', of nog beter, een 'werkstuk' waaraan ze werken en dat ze willen vervolmaken. Ten tweede – aangezien veel neerlandici als docent werken – dienen zij als model voor hun studenten. Het is duidelijk dat het taalniveau, dus ook kwaliteit van de te bereiken uitspraak, voor een docent (een neerlandicus) hoger moet liggen dan voor degenen die zich met de taal wel beroepshalve, maar toch op een heel andere manier bezighouden. Voor docenten is 'prettig verstaanbaarheid' een basisvoorwaarde. Hun doelstelling moet een 'near-native', ofwel 'moedertaalachtige' uitspraak zijn.

Een belangrijk kenmerk waaraan een moedertaalachtige uitspraak moet voldoen is consequent zijn in de keuze van een bepaalde taalvariant. Aangezien binnen het Nederlandse taalgebied – afgezien van de vele dialecten – twee grote regionale standaarden bestaan, moet de neerlandicus zich dan consequent aan één van de twee standaarden houden. Dat komt vooral tot uitdrukking op het segmentale niveau (Van Heuven en De Vries 1983: 182). Van neerlandici met moedertaalachtige uitspraak kan men dus verwachten dat zij een bewuste keuze maken tussen een noordelijke uitspraak [b'etəɹ n'ɛrəlants], met gediffundeerde vocalen en een gooise-*r*, of een zuidelijke uitspraak [b'etəɹ n'edərlants], de monofongische vocalen, en *huig-r*'s (eventueel tongpunt-*r*'s). Het vermengen van de twee standaarden levert in de meerderheid van de gevallen (hoewel niet altijd) een on-Nederlands resultaat op, bijv. de monofongische realisatie van de vocalen met een gooise-*r* [b'etəɹ n'ɛrəlants].

De vraag is nu: op welke manier wordt deze doelstelling, dat wil zeggen het hoge niveau in de te bereiken uitspraak in het leerboek verwezenlijkt? In de volgende kopie van het deel *Articulatorische beschrijving* wordt het verschil tussen de harde- en de zachte-*g* beschreven.

2. ARTICULATORISCHE BESCHRIJVING

Plaats van articulatie:
Beide klanken zijn velair medeklinkers. Ze worden gevormd met de tongrug tegen het zachte verhemelte (velum).

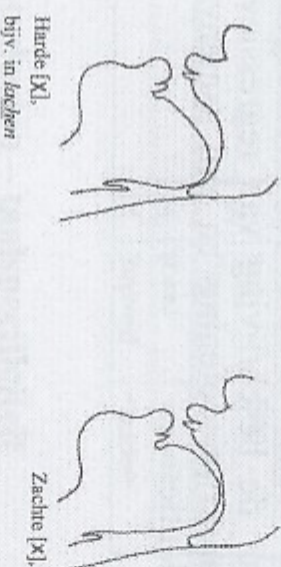
Articulatiewijze:
Beide medeklinkers zijn fricatieven.

Stemhebbendheid:

de *X'* is stemloos, bijv. *chlor, mach, leg*.
de *X* is stemhebbend, bijv. *gips, leggen*.

De articulatiewijze van de velaire fricatieven vertoont wezenlijke verschillen in het hele taalgebied. Een bekend en opvallend verschil is dat tussen de zgn. 'zachte' en 'harde *g*'. De zachte *g* wordt vooral op het gebied ten zuiden van de grote rivieren (Rijn, Maas) gebruikt, terwijl de harde *g* met het noordelijke regiolect wordt geassocieerd.

Bij de articulatie van de zachte variant ligt de vernauwing redelijk vooraan in de monotholte, bijna bij het zachte gehemelte (palatum), terwijl deze vernauwing bij de harde *g* tamelijk achteraan bijna bij de huing is, zie de afbeelding onderstaand. De zuidelijke realisatie van de stemloze variant is meestal een palatale fricatief, de zgn. *sch-laut* [ç] terwijl de noordelijke een uvulair fricatief [x] is. Dit tweede alternatief, gearticuleerd met de tong en de huing tegelijk, komt vooral in de Randstad voor.

Op basis van Collins en Mees (1996: 197)

Luister naar het verschil tussen de twee voornaamste realisaties van de 'g'. Elk woord hoor je twee keer, eerst hoor de noordelijke dan de zuidelijke variant.

<i>guit</i>	<i>gong</i>	<i>gult</i>	<i>gus</i>
<i>gaan</i>	<i>gaarw</i>	<i>gaard</i>	<i>gaarne</i>
<i>ganw</i>			
<i>guk</i>	<i>geuld</i>	<i>gesp</i>	<i>geint</i>
<i>geen</i>	<i>geel</i>	<i>geest</i>	<i>geeww</i>
<i>gill</i>	<i>geil</i>	<i>gillp</i>	<i>gilselen</i>
<i>gier</i>	<i>gier</i>	<i>gisteren</i>	<i>gier</i>
<i>gok</i>	<i>geul</i>	<i>golf</i>	<i>gondel</i>
<i>goon</i>	<i>geol</i>	<i>goog</i>	
<i>geur</i>	<i>geus</i>		
<i>goed</i>			

In het noordelijke regiolect van het taalgebied doet zich steeds vaker een andere tendens gelden. Er wordt het onderscheid tussen de twee fonemen in de uitspraak, ofwel fonetisch steeds minder gehandhaafd. Men hoort een stemloze *X'* in plaats van een *X* in alle posities. Het verschil is vooral opvallend in de anlaut. Als resultaat van deze tendens smelten de twee klanken op fonetisch niveau samen. Bij verzorgde uitspraak en op fonologisch niveau blijft het verschil zich nog te kunnen handhaven. Een bewijs voor dit laatste is dat de vormen van *leggen* en *lachen* in de onvoltooid verleden tijd een verschillend suffix krijgen: *legde* (**legte*) maar *lachte*. Dit proces van verstemlozing beval ook de andere fricatieven, vgl. In het zuidelijke regiolect, waar men een min of meer zachte *g* gebruikt, wordt het onderscheid in de uitspraak van de stemloze en de stemhebbende varianten gehandhaafd.

Taalbewustheid en de rol van de theorie

Het feit dat de doelgroep uit universiteitsstudenten bestaat heeft nog een belangrijke implicatie, namelijk taalbewustheid en de rol van de theorie. Neerlandici – en in het bijzonder taaldocenten – onderscheiden zich van andere 'gewone' taalgebruikers ook wat hun taalbewustheid betreft. In de vakliteratuur wordt erop gewezen dat het bewustmaken van de taalleerder van de fonologie, de 'grammatica' van de uitspraak bij kan dragen tot de vooruitgang van de